

## Overdenking in de kerkdienst op zondag 13 september 2020 ds. Dick Kruyt

**Gelezen is: Genesis 4: 17 – 24 en Mattheüs 18: 21 – 35.**

Gemeente van onze Heer Jezus Messias!

Een onmogelijk thema. Een onmogelijke opdracht: Vergiffenis van schuld. Daar hebben wij mensen al eeuwenlang moeite mee. We bidden er in het Onze Vader om. We belijden het in de Geloofsbelijdenis. De Paus vraagt slachtoffers van kindermisbruik om hun priester-daders christelijk te vergeven. Premier Rutte vraagt het de Tweede Kamer: wees toch mild en genadig jegens de bruiloftvierende minister van Justitie...

En onderwijl blijft de belastingdienst de meeste gedupeerden van de kinderopvang-affaire nog steeds onbarmhartig achtervolgen met absurde strafvorderingen en door zelfs bij aantoonbare onschuld het terugbetalen, goedmaken ervan, eindeloos uit te stellen. Hoe verhouden zich schuld en vrij maken van schuld?

De grote dienaar die gruwelijk in de fout was gegaan en genade kreeg, maar zijn kleine mededienaars om luttele bedragen onbarmhartig blijft achtervolgen? Zo te horen zijn de vraag van Petrus en Jezus' antwoord daarop nog steeds actueel. Maar tegelijk zijn we ervan doordrongen hoe lástig, hoe onmogelijk het thema van vandaag is: schuld en vergiffenis. Tja, vergeven... Tot zeventig maal zeven keer toe?

Jezus houdt met zijn discipelen de laatste gesprekken, vlak voordat ze vanuit Galilea de weg in slaan naar het zuiden, naar Jeruzalem. Vooral in dit 18<sup>e</sup> hoofdstuk bereidt Jezus zijn leerlingen erop voor, dat zij de kernkring, de voorhoede van het Koninkrijk zullen vormen.

Maar hoe dóe je dat? Hoe ga je met elkaar óm in die kernkring, in de gemeente? Wil je de grootste zijn, of behoud je de openheid en groeimogelijkheid van een kind? Hoe voorkom je dat je elkaar zo ergert, dat er barsten, scheuren komen in de gemeenschap? Dat je elkaar uitdaagt tot standpunten en gedrag waarmee je Christus beschaamt en zijn genade in de weg staat? Hoe gaan we om met die ene die aan het dwalen is geraakt? Hoe gaan we om met zonde, dat wil zeggen dat iemand in de gemeente moreel door de mand valt, als een aanfluiting voor het evangelie, schande in de gemeente, beschadiging van mensen? In stappen laat Jezus een weg zien om iemand tot inkeer en tot ommekeer te brengen. De weg van zonde naar ommekeer en verzoening...

En op dat punt wordt Jezus plotseling onderbroken door Petrus. Petrus begrijpt dat het hier om zonde en schuld gaat, én om vergiffenis schenken. En daar heeft hij een vraag over. Naar voren stappend vraagt hij: *Heer, hoeveel maal zal ik het laten gebeuren dat mijn broeder tegen mij zondigt en dat ik hem vergeef: tot zevenmaal toe?*

De rabbijnse leer luidde in die dagen, dat je tot hoogstens driemaal toe kon vergeven, omdat ook de Eeuwige tot zover gaat. Maar in de school van Jezus heeft Petrus geleerd dat de verzoening die Jezus voorstaat ruimhartig is. En daarom doet hij er een schepje bovenop: *zeven maal?* Maar dat moet toch de 'limit' zijn, hier ben je toch aan de uiterste grens? Petrus telt dus naar zijn eigen mening al heel ver! Heer, geef me toch de grens aan voor mijn vergevingsgezindheid? Waar wordt die grens overschreden? Wanneer kan ik de sluizen van mijn vergeldingsdrang eindelijk wijd open zetten ?

Onvoorstelbaar, zelfs schokkend is het antwoord dat Jezus geeft. "*Niet zeven maal, Petrus, maar zeventig maal zeven maal...!*" – Maar..., dat is toch onmogelijk? Zo hélp Jezus ons toch niet om in de gemeente en in het leven de juiste verhoudingen in acht te nemen? We zijn toch niet een stelletje malloten die over zich heen laten lopen? Dit is toch 'gods-onmogelijk'? – Nee, zullen we moeten zeggen, dit is Gods-mogelijk – maar daarover straks...

De door de Nazi's vermoorde Duitse theoloog Bonhoeffer gaf Jezus' antwoord zó weer: "*Niet tellen, Petrus, maar vergeven zonder te tellen!*"

Bij tellen, als je een maat wilt stellen, ben je zozeer met deze zoveelste keer bezig, dat het vergeven je telkens zwaarder valt, hoe verder je telt. Steeds weer reken je de ander zijn oude

zonde voor en heb je hem eigenlijk nog niet één maal vergeven! Kwel je niet met de vraag hoe veel en hoe lang!

*Zeventigmaal zeven maal* komt in de bijbel nóg een keer voor. En ik denk dat Mattheüs in zijn weergave van Jezus' woorden daarnaar verwijst. We hoorden als Oudtestamentische lezing zojuist het vergeldingslied dat Lamech, uit het geslacht van Kaïn, in Genesis 4 zingt. Het laat ons de overal in onze wereld heersende Kaïn- en Lamech-traditie horen. Opvallend overigens, dat die gelijk opgaat met de opkomst van cultuur en techniek. De óverdaad aan wraak, als een golf die niet te keren is, als een verterende brand die blijft voort smeulen: vergelding op vergelding op vergelding.. En dan is het tenslotte helemaal geen vergelding meer, maar blinde kringloop van kwaad en wraak, waarbij er steeds weer een schep bovenop gedaan wordt. Zie bijvoorbeeld het conflict tussen Palestijnen en Israëli's...

Hoe valt het voortdurende doorsmeulen van deze brand te stoppen? Is die wel te stoppen? Jezus vindt van wel. Het is Gods-mogelijk. Met Gods hulp. En verwijzend naar het voortduren van Lamechs vergelding, *zeventig maal zeven maal*, komt Jezus hier met Gods overvloedige beker van verzoening en hoop. Ook de betekenis van de getallen wil iets zeggen: ze spreken over het ruime, het overvloedige van de door God bedoelde genade: *zeven*: alle dagen van de week, en *zeventig*: naar alle volken toe! Dus het gaat niet om de getallen, maar om de *mateloze* ruimte die Jezus vraagt, om een mens zich te laten vernieuwen.

Hier al voelen we, dat ons vanzelfsprekende, gangbare denken ons in de weg staat. Maar met het doorbreken van dat gangbare denken, door ons te laten ómdenken, breekt Jezus de op deze aarde vastgeroeste patronen open. Laat ook door jóu Gods genade, die telkens weer grenzen opzoekt en overschrijdt, wérken! Bevrijd jezelf en die ander met het weghalen van de doem van vergelding, van schaamte erover, van verongelijkheid erover, en van de kans waarop gewacht wordt om het de ander betaald te zetten... Bevrijd je van de onvermijdelijkheid van het voortwoekeren van 't kwaad!

Maar... zijn er dan helemaal geen grenzen meer? Grenzeloze genade? Grenzeloze vergiffenis? En nu vertelt Jezus een verhaal. Want Hij voorvoelt onze vragen en kan zich die o zo goed indenken. Een gelijkenis. Het verhaal van de koning die verantwoording vraagt van zijn dienaren...

Opnieuw een onmogelijk verhaal: de schuld die een belangrijke overheids-dienaar heeft laten oplopen is absurd hoog. Ter vergelijking: In Jezus' dagen bedroeg de totale belastingopbrengst van zowel Perea als Galilea (tweederde van het Heilige Land) in één jaar tijd 200 talenten. Terwijl het hier gaat om 50 maal zoveel: een schuld van *tienduizend talenten*. Een astronomisch hoog bedrag. Ergens doet het ons denken aan de bedragen die de Europese staten reserveren om de schulden die door de Corona-crisis worden veroorzaakt enigszins te compenseren: is dat ook niet een kwestie van onvoorstelbare bedragen aan schuld en van kwijtschelden?

Maar eens in de zoveel tijd is er 'afreken-dag' en deze is nu aangebroken. De hoge dienaar moet zich voor zijn koning verantwoorden. Misschien had hij zich gedrukt en kwam maar niet opdagen, misschien wás hij al in de gevangenis beland, maar nu wordt hij opgebracht en voor de koning geleid.

Er komt een moment dat je geconfronteerd wordt met je onbetaalde rekeningen. Met de Maserati die je hebt aangeschaft op kosten van arme huurders... Met je gokschulden en dure appartement betaald door collectes die door duizenden goededoelengevers zijn opgebracht... Er komt een moment dat je onder ogen moet zien tegenover wie en hoezeer je tekort geschoten bent. Er komt een moment dat je je voor het hemelse gerecht voelt staan, maar dat kunnen ook de vragende ogen zijn van mensen die jou op handen hadden gedragen.

Het ergste is dat wordt blootgelegd hoezeer jij dacht dat jij, in jouw positie, eigenlijk boven de regels stond, boven de wet stond, bóven de gewone kinderen van God verheven was, nou ja, omdat jouw positie zo uitzonderlijk en belangrijk was! – Ik, met mijn zware verantwoordelijkheid, mocht toch wel een keertje aan mijn trekken komen?

Maar de koning houdt afrekening. Alles wat zo hoog was opgelopen: je hád maar geleend, je hád maar verbruikt, je had me toch een schijnwereld opgebouwd – wordt je voorgerekend. Er

is geen ontkomen aan. Om aan een beginnetje van terugbetalen toe te komen moet de man zelf als slaaf worden verkocht, met zijn vrouw, én zijn kinderen, met alles wat hij als vermogen had opgebouwd...

Ja, zo doen *wij* dat... Als welvarende landen in het rijke Westen. Al die landen die hun schulden aan ons niet kunnen opbrengen, onder het juk laten doorgaan: dan moet er maar worden bezuinigd, lonen teruggebracht, afslankingsoperaties, en dat die economie daar dan het onmogelijke moet opbrengen met als gevolg dat mannen, vrouwen en kinderen ook verkocht worden als fabrieksslaven, mijnwerkers, naaisters in naaiateliers of prostituees nemen we maar op de koop toe.

Al vertellende geeft Jezus blijk onze wereld door en door te kennen!

Op zijn knieën vallend voor zijn heer en koning smeekt de corrupte overheidsdienaar: "*Heer, wees lankmoedig over mij en alles zal ik u terugbetalen!*" Hij vraagt de Heer om te zijn zoals reeds in het oude geloof van Israël werd beleden. Psalm 103 zingt ervan: *genadig en lankmoedig en vol van goedheid is de Here God, onze Koning. Lankmoedig* – dat mooie woord betekent: *'lang van geduld'*. Eindeloos geduld heeft deze Heer met zijn tekortschietende, falende, door de mand vallende dienaar, die zijn schuld onder ogen ziet en Hem om vergeving vraagt...

Maar nog is het verhaal van Jezus niet klaar. Er komt nog een vervolg. Weer over een dienaar die een schuld heeft bij... ja, bij die ene hoofd-dienaar die zojuist van zijn koning genade gekregen heeft. En nu horen en zien we waar Jezus de grens legt. Waar Jezus zegt: *dát is de 'limit'!*

Want natuurlijk zijn er talloze mensen, mede-dienaren van de Koning, die kleine schulden hebben. Of een fout gemaakt hebben bij het invullen van die ingewikkelde formulieren. Of niet op tijd waren bij een deadline. Of zonder dat ze erg in hadden een ander hebben benadeeld. Kleine zondaren: wij kennen die toch wel? Ze komen ons toch bekend voor?

Deze kleine dienaar heeft een schuld uitstaan van 100 dinar bij de grote corrupte dienaar: één miljoenste deel van die tienduizend talenten. En de grote dienaar schreeuwt moord en brand! *Hij overweldigt de kleine dienaar, grijpt 'm naar de keel en roept: "als je mij wat schuldig bent, betaal dat dan onmiddellijk terug!"* Als.. hij weet het niet eens zeker, maar het zal vast wel zo zijn, want zo is dat tuig tegenwoordig... De kleine schuldenaar wordt in bewaring geworpen, en pas als zijn familie alles op alles zet om – meteen – het verschuldigde bedrag terug te betalen, zal hij worden vrijgelaten...

Lieve mensen, met wie identificeren we onszelf? Met de grote knecht en zijn grote schuld? Met de kleine knecht en zijn kleine schuld? Er zijn er nóg een paar met wie we ons kunnen identificeren! Dat zijn z'n mede-knechten, mede-dienaren, mede-gemeenteleden, mede-burgers.

Die hebben gezien en gehoord wat er met hem gebeurde, en leggen dat aan de koning voor. Dat is geen klikken. Maar dat is het lef hebben om aangifte te doen. Aangifte van onbehoorlijk, onchristelijk, onethisch en onsolidair gedrag. Afrekenen met het afschuif-gedrag en de koehandel van politieke partijen, die de schuld van de crisis leggen... bij de slachtoffers ervan.

"*Slechte knecht!*" zegt de koning. "Gooi je zó de grote genade, die jou deelachtig is geworden, niet te grabbel? Laat jij zo niet blijken dat je niets veranderd bent? Dat de genade die jij kreeg jou eigenlijk niets gedaan heeft? Alleen maar wat egoïstische opluchting: goedkope genade? Dáár ligt mijn grens, zegt Jezus. Of je de genade serieus neemt of niet. Of je bereidt bent tot ómmekeer, tot ómdenken, omdat God onze Koning ómdenkt jegens jou! Alleen zó komt er ruimte voor de nieuwe mens.

Dat is Jezus' antwoord op de vraag van Petrus. Die gaat allereerst om schuld-verhoudingen binnen de kring van de gemeente. Maar dat is slechts een begin. Het gaat heel de wereld aan. Als de wereld zít, er getuige van is, hoe christenen, samen met anderen, zich laten leiden, zich laten sturen door overvloeiende genade – dan wordt die genade kostbaar. De moeite waard. Een zegen voor mensen.

Jezus zelf geeft er zijn leven voor.

Amen.